

Izabella Smentek¹

ESCHATYCZNY SENS MISYJNEJ DZIAŁALNOŚCI KOŚCIOŁA

Streszczenie

Misyjna działalność Kościoła obejmuje różne sytuacje, które wymienia Jan Paweł II. Jest to misja *ad gentes*, a także ewangelizacja na terenach tradycyjnie chrześcijańskich, w tym również tych zdechrystianizowanych. Eschatyczność misji przejawia się w wielu aspektach. Głoszenie Chrystusa wszystkim narodom to znak czasów ostatecznych, który wyraża aktywne oczekiwanie paruzji. Głoszenie słowa „żywe i skuteczne” to przygotowanie i antycypacja ostatecznego sądu. Dzielenie się radością wiary proklamuje królestwo Boże i zapowiada radość nieba. Ewangelizacja przekazuje nadzieję życia wiecznego i prawdę na temat sensu dziejów. Nadaje im sens w perspektywie ostatecznego spełnienia. Służy zamierzonej w Bożym planie jedności rodzaju ludzkiego.

Słowa kluczowe: misja, paruzja, czasy ostateczne, Kościół, Jan Paweł II

ESCHATIC MEANING OF THE MISSIONARY ACTIVITY OF THE CHURCH

Abstract

The missionary activity of the Church covers the various situations mentioned by John Paul II. It is a mission *ad gentes*, as well as evangelization in traditionally Christian areas, including those that are de-Christianized. The eschatism of the mission manifests itself in many ways. The proclamation of Christ to all nations is a sign of the end times that expresses the active expectation of parousia. The preaching of the word “living and effective” is the preparation and anticipation of the final judgment. Sharing the joy of faith proclaims the Kingdom of God and anticipates the joy of heaven. Evangelization communicates the hope of eternal life and the truth about the meaning of history. It gives them meaning in view of their final fulfillment. It serves the unity of mankind intended in God’s plan.

Keywords: mission, parousia, final achievement, Church, John Paul II

¹ Dr hab. Izabella Smentek, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; ORCID: 0000-0002-7798-9967, e-mail: i.smentek@uksw.edu.pl.

Wstęp

Czym jest misyjna działalność Kościoła? Soborowy dekret definiuje ją krótko jako głoszenie Ewangelii na cały świat². Działalność ta ma kluczowe znaczenie dla tożsamości Kościoła, który, jak pisze Jan Paweł II, rodzi się w Pięćdziesiątnicy „in statu missionis”³. Dzięki temu może realizować swoje istotne zadanie; tworzy załóżek nowej ludzkości. Został powołany po to właśnie, by stać się nowym ludem⁴. Misyjne zaangażowanie ma prowadzić do zjednoczenia odkupionych w nową społeczność; eschatycznie nową, tę, o której mówi autor Apokalipsy w słowach: „Oto przybytek Boga z ludźmi: i zamieszka wraz z nimi, i będą oni Jego ludem, a On będzie «Bogiem z nimi»” (Ap 21,3).

W ten sposób eschatyczne znaczenie działalności misyjnej zostaje wpisane w istnienie Kościoła od początku. Tworzy sam rdzeń jego bytu. Inspirowana i kierowana przez Ducha Świętego misja charakteryzuje czas pomiędzy Jego pierwszym, uświęcającym przyjściem, a dopełnieniem tego przyjścia w paruzji⁵. Jest zatem zjawiskiem czasów ostatecznych. Czy do tego tylko ogranicza się jej eschatyczny wymiar?

Samo pojęcie misyjności ma kilka aspektów. Jan Paweł II wymienia trzy sytuacje związane z nią. Są to: ewangelizacja narodów, które nie znają Chrystusa, czyli misja *ad gentes*, działalność duszpasterska we wspólnotach eklezjalnych oraz prowadzenie nowej ewangelizacji na terenach tradycyjnie chrześcijańskich, a jednak zdechrystianizowanych⁶. Mówiąc o działalności misyjnej obejmujemy myślą wszystkie te sytuacje, ponieważ w każdej z nich dochodzi do głosu misyjny dynamizm Kościoła⁷.

Eschatyczny sens to także uzasadnienie. Ewangelizacja pozostaje aktualna do paruzji, niezależnie od tego, że Duch Święty każdemu ofiarowuje w sposób Bogu wiadomy możliwość dojścia do uczestnictwa w owocach Paschy Chrystusa⁸. Wystarczającym uzasadnieniem misji jest już potrzeba wypełnienia polecenia Pana. Tematem tego artykułu nie jest jednak samo uzasadnienie misji, ale jej eschatyczny aspekt w perspektywie „już i jeszcze nie”.

2 Sobór Watykański II, „Dekret o działalności misyjnej Kościoła «Ad gentes»”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst łacińsko-polski* (Poznań: Pallottinum, 1968), 6.

3 Jan Paweł II, *Wierzę w Kościół. Jeden, święty, powszechny i apostołski*, zbiór katechez pod redakcją S. Dziwisza (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1996), 55.

4 Jan Paweł II, *Wierzę w Kościół*, 68.

5 Jan Paweł II, *Wierzę w Ducha Świętego Pana i Ożywiciela*, red. S. Dziwisz, H. Nowacki, T. Rakoczy (Città del Vaticano, 1992), 284.

6 Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio* (Rzym, 1990), 33.

7 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 34.

8 Sobór Watykański II, „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym «Gaudium et spes»”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst łacińsko-polski* (Poznań: Pallottinum, 1968), 22.

1. Głoszenie Ewangelii – znak czasów ostatecznych

1.1. Eschatyczny znak

„Ewangelia o królestwie będzie głoszona po całej ziemi, na świadectwo wszystkim narodom. I wtedy nadejdzie koniec” (Mt 24,14). Chrystus zapowiada powszechną ewangelizację w kontekście końca dziejów. Wiemy, że głoszenie Dobrej Nowiny wypełnia czas od zesłania Ducha Świętego do paruzji. Trwa od ponad dwóch tysięcy lat, a jednocześnie, jak zapewnia ewangelista, stanowi oznakę zbliżającego się przyjścia Chrystusa (Mk 13,10). Czy mamy sądzić, że tuż przed paruzją ewangelizacja stanie się bardziej intensywna, czy raczej, że stanowi charakterystyczny wyróżnik naszego, ostatniego przecież eonu historii zbawienia?

Teologowie skłaniają się ku temu drugiemu rozwiązaniu. Zapowiedziane w objawieniu katastrofy poprzedzające paruzję (Mk 13,24–27) są spowodowane przez siły duchowe sprzeciwiające się Chrystusowi⁹. To złe duchy wpadają we frustrację z powodu Jego przyjścia, ale nie wiedzą, kiedy ono nastąpi. Dlatego wywołane ich niepokojem wydarzenia dotyczą całego biegu ziemskich dziejów Kościoła. Do wspólnoty wiernych natomiast należy pozytywny sygnał oczekiwania paruzji, jakim jest głoszenie Ewangelii. Inspiruje je i prowadzi Duch Święty, który czuwa nad mobilizacją oczekujących Zbawiciela. Ratzinger zwraca uwagę na to, że u św. Pawła przepowiadanie Ewangelii wszystkim narodom zostaje poszerzone o zapowiedź masowego nawrócenia żydów¹⁰. Głoszenie, które wypełnia czas ziemskich dziejów Kościoła, jest zatem skuteczne. Wydaje owoc nawrócenia. Wypowiadane słowo jest nie tylko przekazem informacji, ale rzeczywistym nośnikiem dóbr zbawczych. Ich udzielanie odbywa się przez sakramenty, tworzenie wspólnoty, ale także przez rodzące wiarę słowo prawdy. Dzieje się tak dlatego, że historia świata i ludzkości ma cel i sens podporządkowane dziełu zbawienia.

1.2. Czuwanie i nadzieja

Protestancki teolog Georg Kretschmar zauważa, że dzieje chrześcijan toczą się w napięciu eschatologicznym. Owszem, Kościół uczestniczy w zadaniach, nawet typowo świeckich, związanych z ulepszaniem ziemskiej społeczności; realizuje w ten sposób swoje powołanie do przemiany świata. Jego typową służbą jest jednak, uważa Kretschmar, głoszenie Ewangelii, a to, że odbywa się ono na styku doczesnych problemów i nadziei przyszłego świata, tworzy właśnie eschatologiczne napięcie¹¹.

Oprócz roli przygotowawczej wobec włączania we wspólnotę Kościoła, głoszenie słowa ma walor wydarzenia eschatologicznego: „wylania Ducha” na końcu czasów.

9 Karl Hermann Schelkle, „Neutestamentliche Eschatologie”, w: *Mysterium Salutis*, band V: *Zwischenzeit und Vollendung der Heilsgeschichte*, red. J. Feiner, M. Löhrer (Zürich, Einsiedeln, Köln: Benziger Verlag, 1976), 735.

10 Joseph Ratzinger, „Śmierć i koniec czasów”, w: *Opera omnia*, t. X: *Zmartwychwstanie i życie wieczne*, przeł. J. Kobienia (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2014), 317.

11 Georg Kretschmar, „La tension eschatologique dans la vie actuelle des Églises”, *Concilium* 166 (1981): 71.

Komentując 13. rozdział Ewangelii św. Marka, Joseph Ratzinger zauważa, że zawarte tam opisy wojen i katastrof mówią, że koniec ten jest zawsze¹². Czy to samo dotyczy głoszenia dobrej nowiny wszystkim narodom? Głoszenie to, z inspiracji Ducha Świętego, rozciąga się do paruzji. Stanowi wyzwanie dla Kościoła. Ma być, pomimo przeciwności, probierzem czuwania wiernych sług Pana i wykonywania zadań. Świadczy i ma świadczyć o niegasnącej nadziei Jego powrotu (Mk 13,33–37). Pan, który ma przyjść, wymaga od sług, by swój skarb wiary nieustannie rozdawali innym, bo tylko wtedy będzie należycie pomnożony (Łk 19,11–26). W przeciwieństwie do negatywnych znamion eschatycznego eonu to jedno – głoszenie Ewangelii jest wyrazem aktywnej działalności uczniów Chrystusa i zależy od ich zaangażowania. Stanowi wyraz oczekiwania i nadziei.

Sytuacja Kościoła, posłanego na krańce ziemi w czasie między dwoma przyjściami Chrystusa, ujawnia się w treści głoszonego orędzia. Ewangelizacja polega na szerzeniu nadziei życia, naucza Jan Paweł II¹³. Eschatologiczna nadzieja to zarazem temat i powód podejmowania misji. Przypowieść o siewcy i związane z nią wyjaśnienia (Mk 4,14–20; 26–29) mówią, że sianie słowa odbywa się ze względu na żniwo, a nie na tymczasowy wzrost. Temat misji wiąże się z towarzyszącą jej praktyką. Apostołowie, rozesłani by nauczać, mają zrezygnować z niepotrzebnego bagażu (Mt 10,9). Doczesne zabezpieczenia bytu tracą już ważność.

Misyjność Kościoła zostaje w ten sposób umieszczona w perspektywie „skończenia świata”¹⁴. Mówi o tym Jan Paweł II: ewangelizacja narodów trwać będzie „aż do skończenia świata” (Mt 28,20)¹⁵. Wypełnia eon od Pięćdziesiątnicy do paruzji i jest ukierunkowana na ostateczne przyjście Chrystusa. Toczy się ze względu na misterium odkupienia i ze względu na paruzję oraz obietnicę przyszłego wieku. To, że Ewangelia będzie i jest głoszona wszystkim narodom, to znak oczekiwania, można powiedzieć aktywnego wyglądanania Pana; pragnienia Jego powrotu.

1.3. Przychodzenie Pana

Kościół głosi Ewangelię o królestwie, które jest nieodłącznie związane z osobą Jezusa¹⁶. W ujęciu przedstawicieli pewnej eklezjologii, którą Avery Dulles opisuje według modelu „Kościoła – herolda”, samo głoszenie słowa stanowi wydarzenie eschatyczne¹⁷. Chrystus – Słowo staje się obecny, a zatem dokonuje się jakby preparuzja. Dobra nowina jest tu rozumiana nie tyle jako zbiór prawd podanych do wierzenia, ile jako wydarzenie proklamacji samo w sobie. Można je porównać z wieszczącym zamknięcie dziejów wołaniem anioła (Ap 19,17). Między dwoma widzialnymi przyjściami Chrystusa trwa

12 Ratzinger, „Śmierć i koniec czasów”, 318.

13 Jan Paweł II, „Homilia z dn. 12.12.1997 na zakończenie Synodu Biskupów poświęconego Ameryce”, *L'Osservatore Romano* 2 (1998): 45–46.

14 *Katechizm Kościoła Katolickiego* (Poznań: Pallottinum, 1994), nr 849.

15 Jan Paweł II, *Wierzę w Kościół*, 177.

16 Schelkle, „Neutestamentliche Eschatologie”, 726.

17 Avery Dulles, *Models of the Church* (New York: Image Books. Doubleday, 1987), 80–83.

Jego przychodzenie. Odbywa się ono w Kościele i dzięki Kościołowi, w sakramentach, ale także w słowie. Jest to nie tylko słowo o Nim; to On sam jest obecny w Kościele przemawiającym w Jego imieniu. To słowo nie tylko informuje: jego przyjęcie lub odrzucenie stanowi podstawę sądu.

2. Eschatyczne przynaglenie

2.1. W perspektywie sądu

„Żywe bowiem jest słowo Boże, skuteczne i ostrzejsze niż wszelki miecz obosieczny, przenikające aż do rozdzielenia duszy i ducha, stawów i szpiku, zdolne osądzić pragnienia i myśli serca” (Hbr 4,12). Ewangelizacja stanowi nie tylko przygotowanie do przyszłego sądu, ale i antycypację tego wydarzenia¹⁸. Słowo to „miecz obosieczny”, ponieważ dokonujące się już teraz przyjęcie go lub odrzucenie decyduje o zbawieniu. Ostateczne rozstrzygnięcie zależy od reakcji na słowo. Pan Jezus, rozsyłając Apostołów, podkreśla wagę ich misji. Odbywa się ona w kontekście sądu ostatecznego. Jest potrzebna ze względu na sąd (Mt 10,14–15), którego kryterium to nie tylko postawa wobec Ewangelii, ale również wobec jej głosicieli. Spotkanie ze słowem Dobrej Nowiny to w doczesności porównanie z samym Zbawicielem.

Czy wobec tego działalność misyjna stanowi pułapkę wobec tych, którzy nie znając trudnych wymogów nauki Chrystusa mogliby otrzymać zbawienie „w sposób Bogu wiadomy”¹⁹? Bynajmniej. Św. Paweł zauważa, że poznanie i umiłowanie prawdy ratuje przed prowadzącymi do potępienia pokusami zła (1 Tes 2,10–12). Pan Jezus nakazuje głoszenie Ewangelii dlatego, że ma nastąpić sąd, a osądzani powinni być świadomi. Chodzi o to, by ludzie nie dali się oszukać fałszywym prorokom, by byli przygotowani na paruzję i sąd (Mt 24,23). Misja apostolska ma zostać podjęta dlatego, że Chrystus pragnie zbawienia wszystkich i nie chce, aby ktokolwiek został zwiedziony przez Złego. Nastąpi koniec dziejów i właśnie dlatego Ewangelia musi być głoszona wszystkim narodom. Jest potrzebna dla ich uleczenia. Wpisana w zbawczy plan Chrystusa stanowi dla Jego uczniów zadanie, z którego wypełnienia nie mogą się zwolnić. Misyjne zaangażowanie Kościoła ma swoje miejsce w historii zbawienia, Bogu tylko znane, a związane z dopełnieniem dziejów.

2.2. Znak Ducha Świętego

Zaangażowanie misyjne to znak Ducha Świętego przynaglającego Kościół w każdej epoce do dzielenia się skarbem prawdy tak, by Chrystus znalazł wiarę, gdy przyjdzie (Łk 18,8). O takim przynagleniu pisze św. Paweł do Koryntian: Apostoł głosi Chrystusa przejęty bojaźnią Bożą, świadom nieuchronności sądu Bożego (2 Kor 5,10–14). W naucza-

¹⁸ Dulles, *Models of the Church*, 177.

¹⁹ Sobór Watykański II, „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym «Gaudium et spes»”, 22.

niu samego Pana Jezusa bliskość królestwa stanowiła temat przepowiadania i zarazem argument wezwań do nawrócenia (Mt 4,17–22). Chrystus kierował swój kerygmat do „ludu tkwiącego w ciemności” (Mt 4,16). Jego uczniowie podejmują to zadanie. Maria Magdalena już w poranek wielkanocny głosi nowinę o zmartwychwstaniu pogrążonym w smutku i płaczącym (Mk 16, 10). Przynaglenie stanowi dla głoszących wymóg na miarę sądu: są odpowiedzialni za zaspokajanie głodu Boga u tych, którym nikt Go nie głosił (Mt 25,35; Rz 10,14; 1 Kor 9,16). Odpowiedzialność i przynaglenie są tak samo intensywne w każdym pokoleniu, bo każda epoka jest „ostatnią godziną” w sensie jedynej szansy dla żyjącego w niej pokolenia.

Zaspokajanie głodu Boga ratuje przed utratą życia wiecznego. Jan Paweł II pisze, że ewangelizacja to posługa wobec człowieka, który stracił sens spraw ostatecznych²⁰. Święty papież podkreśla, że chodzi o zbawienie, a więc o życie wieczne²¹. Dwie łączące się prawdy: możliwość zbawienia w Chrystusie wszystkich ludzi i Kościół w porządku zbawienia to przesłanki eschatologicznego uzasadnienia misji ewangelizacyjnej. Przekonanie o powszechnej woli zbawczej Boga wzmacnia powinność i konieczność przepowiadania zbawienia i nawrócenia do Pana Jezusa Chrystusa²².

2.3. Zadatek życia wiecznego

Chrystus mówi, że jest „drogą i prawdą, i życiem” (J 14,6). Daje w ten sposób wyraz jedności Prawdy i Życia swojego bytu, a także odsłania strukturę własnego posłannictwa; to On, Bóg – Człowiek wprowadza do komunii z Bogiem. Dzięki Niemu prawda przekazana narodom niesie życie wieczne. Motyw misji Kościoła stanowi pragnienie Boga, by wszyscy weszli do komunii życia Trójcy, czyli zostali zbawieni (1 Tm 2,4)²³. Prawda, poznanie prawdy, prowadzi do zbawienia. Podczas doczesnej pielgrzymki przyjęcie jej zapewnia zadatek życia wieczności po to, by w eschatycznym poznaniu zaowocować pełnią widzenia uszczęśliwiającego²⁴. Misyjna działalność Kościoła wynika zatem z powszechnego planu zbawienia i prowadzi do życia wiecznego w Chrystusie²⁵. Dzięki niej zadatek tego życia jest dostępny już w doczesności w spotkaniu z Chrystusem – Prawdą. Królestwo Boże jest przede wszystkim Osobą Jezusa Chrystusa²⁶. Polega na poddaniu się Jego panowaniu. W pełni będzie zrealizowane, gdy wszystko zostanie Mu poddane po eschatycznej przemianie stworzenia (1 Kor 15,26–28).

Poznanie Chrystusa i otrzymanie zadatku życia wiecznego to antycypacja *visio beatifica*. Jan Paweł II widzi cały misyjny sens Janowej Ewangelii w słowach odnoszących się

20 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 3.

21 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 9.

22 Kongregacja Nauki Wiary, Deklaracja *Dominus Iesus* (Rzym, 2000), 22.

23 *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 851.

24 *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1045.

25 Sobór Watykański II, „Dekret o działalności misyjnej Kościoła «Ad gentes»”, 3, 7.

26 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 17.

do zapowiedzi eschatycznego widzenia: „To jest życie wieczne, aby znali Ciebie” (J 17,4)²⁷. Po to Chrystus posyła uczniów (J 17,18). Po to narody mają Go poznać; aby wejść do życia wiecznego. Przedmiotem i sensem przepowiadania jest zatem Chrystus, który daje życie wieczne²⁸. Jest to sens zbawczy i eschatyczny. Narody słyszą o Chrystusie, aby przyjąć Jego naukę. Są wezwane do nawrócenia, dlatego że On zmartwychwstał (Łk 24,27). To wezwanie ma sens wyłącznie w perspektywie powszechnego zmartwychwstania i tylko dlatego jest formułowane. Ma być kierowane do wszystkich narodów dlatego, że Chrystus za wielu umarł i zmartwychwstał.

3. Eschatyczne „już”

3.1. Głoszenie pełni

Kościół głosi przyszlą, eschatyczną pełnię, tj. Chrystusa, który doprowadzi do końca historię zbawienia²⁹. Deklaracja *Dominus Iesus* zauważa, że współczesne negowanie zasadności misji wynika wprost z eschatologicznej ignorancji; z trudności w zrozumieniu i przyjęciu prawdy o ostatecznym rozstrzygnięciu dziejów³⁰. Rzeczywiście, pluralizm wierzeń nie przeszkadza, a przynajmniej nie powinien przeszkadzać, w spokojnym i dostatnim życiu na ziemi.

Jan Paweł II przypomina, że Kościół jest potężną siłą w drodze ludzkości ku królestwu eschatycznemu³¹. Ze względu na tę oczekującą przyszłość został mu dany nakaz misyjny. Narody mają słyszeć naukę Chrystusa po to, aby człowiek z każdego narodu miał szansę uczestniczyć w życiu Boga, tj. w życiu wiecznym³². Misjonarze, ewangelizatorzy, chociaż przyczyniają się do wzrostu ziemskiego ładu, są sługami tego zbawczego planu³³. Głoszenie przyszłego królestwa Bożego to zasadnicze zadanie obecnej ery Kościoła.

3.2. Antycypacja pełni zbawienia

Wieczność zbawionych polega na udziale w życiu Boga Trójjedynego dzięki zjednoczeniu z Chrystusem, dlatego zjednoczenie z Nim już teraz stanowi antycypację wiecznego spełnienia. Eschatyczne zbawienie rozpoczyna się na ziemi w nowości życia w Chrystusie³⁴. Rzeczywistość ostateczna pojawia się tam, gdzie jest Chrystus, bo to On jest naszym życiem, zbawieniem i wiecznością³⁵. Nie dziwi zatem stwierdzenie, że głoszenie

27 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 23.

28 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 44.

29 Kongregacja Nauki Wiary, Deklaracja *Dominus Iesus*, 13.

30 Kongregacja Nauki Wiary, Deklaracja *Dominus Iesus*, 4.

31 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 20.

32 Jan Paweł II, Encyklika *Dominum et vivificantem* (Rzym, 1986), 9.

33 Dulles, *Models of the Church*, 116.

34 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 20.

35 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 13.

Jego Ewangelii to zarazem proklamacja królestwa Bożego, początek panowania Króla wieków. Podczas gdy autorzy protestanccy skupiają się na obecności Boga – Eschatonu w głoszonym słowie³⁶, nie należy zapominać, że to zaledwie fragment tego, co wiąże się z doczesną antycypacją wieczności. Głoszenie jest nieodłączne od chrztu. Odbiorcy proklamowanego zbawienia mogą się cieszyć zadatkami przyszłej chwały dzięki sakramentom, a szczególnie Eucharystii, w której Bóg rzeczywiście staje się „wszystkim we wszystkich”³⁷. Ewangelizacja tworzy przestrzeń, w której zaczyna jaśnieć tajemnica Chrystusa, człowiek otrzymuje pomoc na drodze zbawienia³⁸. To, że głoszenie słowa stanowi element, dodajmy niezbędny, owego „wprowadzania w światło”, nie ujmuje mu waloru rzeczywistej antycypacji.

Działalność misyjna już teraz przyczynia się do tego, co dopełni się przy paruzji; do zwracania Bogu Jego dzieci³⁹. Wyzwolenie od grzechu to warunek wejścia w przestrzeń przyszłej, eschatycznej wolności, a zarazem jej antycypacja⁴⁰. Kościół głosi wolność w Chrystusie. Prowadzi do uświęcenia w Prawdzie (J 17,17). Uświęcenie to nie jest na czas, który przemija, ale dla wieczności. Działalność misyjna prowadzi do liczebnego zwiększania się wspólnoty wiernych. Służy przez to nie tyle ekspansji historycznej, czy politycznej, ile ukierunkowanemu eschatycznie wzrostowi świętości Ludu Bożego, aż do miary wielkości według pełni Chrystusa (Ef 4,13)⁴¹.

3.3. Antycypacja radości wiecznej

Eschatyczna radość wspólnoty świętych jest przekazywana w komunii miłości. Działalność misyjna, czyli dzielenie się radością wiary, uprzedza przyszłe dzielenie się radością nieba.

Kiedy Piotr przemawia przed Sanhedrynem: „Nie możemy nie mówić tego, cośmy widzieli i słyszeli” (Dz 4,20), nie oznacza to tylko jakiegoś przymusu wynikającego z nakazu Chrystusa. Księżę Apostołów daje świadectwo wewnętrznego natchnienia, zgodnie z którym nie wolno zazdrośnie ukrywać dla siebie radości zbawienia. Jest to ważniejsze niż możliwe zagrożenia doczesne. Przemierzających misyjne szlaki „uczniów napełniało wesele i Duch Święty” (Dz 13,52), ponieważ dzieląc się wiarą, doświadczali antycypacji przyszłej, wspólnej radości nieba. Działalność ewangelizacyjna to nie tylko głoszenie, ale i związany z nim przekaz życia Bożego, to dzielenie się własną relacją z Chrystusem. Owocuje radością, ponieważ odbywa się pod kierunkiem Ducha Świętego, który leczy rany narodów⁴². Kościół wypełnia w ten sposób zadanie przedłużania

36 Dulles, *Models of the Church*, 117.

37 Sobór Watykański II, „Konstytucja o liturgii świętej «Sacrosanctum Concilium»”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst łacińsko-polski* (Poznań: Pallottinum, 1968), 47–48.

38 Sobór Watykański II, „Dekret o działalności misyjnej Kościoła «Ad gentes»”, 12.

39 *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 2855.

40 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 14.

41 *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 2045.

42 Jan Paweł II, *Wierzę w Ducha Świętego*, 163–164.

posłannictwa Chrystusa. Otwiera się wobec narodów jako wspólnota, w której działa Duch Święty – sprawca zmartwychwstania. Udostępnia dar wyzwolenia od grzechu i przebaczenia. Rozszerza w doczesności doświadczenie mocy zmartwychwstania⁴³.

3.4. Antycypacja w wymiarze społecznym

Kościół ma obowiązek dzielenia się dobrami duchowymi tego, a przede wszystkim wiecznego życia⁴⁴. Dzięki działalności misyjnej jest wiarygodnym znakiem przyszłego królestwa⁴⁵, bo daje dowód bezinteresowności i umiłowania nieba. We wspólnocie głoszącej „śmierć Pana aż przyjdzie” Jego królestwo staje się już rzeczywiście obecne na krańcach ziemi⁴⁶. W jaki sposób? Teologowie zwracają uwagę na trzy elementy tej antycypacji: przez moc głoszenia Chrystusa, sakramenty i życie wspólnotowe. Wszystkie one zawierają się w misyjnym wyjściu ku światu⁴⁷.

Głoszenie ma wartość służebną; nie jest celem samym w sobie. Chodzi przecież o to, by królestwo proklamowane wszystkim narodom urzeczywistniło się w sposób doskonały i ostateczny⁴⁸. Panowanie Chrystusa staje się już, przybliża się tam, gdzie przepowiada się dobrą nowinę, ponieważ to On sam jest obecny we wspólnocie zgromadzonej, aby Go słuchać i oczekiwać (Mt 18,20).

3.5. Sens dziejów

W Chrystusie „już przyszedł zatem do nas kres wieków (1 Kor 10,11), już ustanowione zostało nieodwołalnie odnowienie świata i w pewien rzeczywisty sposób już w doczesności jest ono antycypowane”⁴⁹. Tylko Kościół jest depozytariuszem i heroldem dobrej nowiny o tym odnowieniu. Zna i rozumie sens obecnego eonu, przyjmuje i wyznaje otwarcie tajemnicę, która wyjaśnia ostateczny sens dziejów⁵⁰. Wszyscy odkupieni mają prawo do tej tajemnicy, bo jej treść także ich dotyczy. Zmartwychwstanie Chrystusa niosące obietnicę powszechnego powstania z martwych to wydarzenie rozstrzygające o losach świata⁵¹. Historia ludzkości, a w niej każdy człowiek, nie może ignorować tego, co najważniejsze, co decyduje o ostatecznym rozstrzygnięciu i osądzeniu ludzkich wyborów. Wierny swojemu posłannictwu Kościół przypomina, że dzieje biegną nie tyle

43 Bernard Sesboüé, „La résurrection du Christ et le «mystère chrétien du corps»”, *Les Quatres Fleuves* 15–16 (1983): 201.

44 Jan Paweł II, *Wierzę w Kościół*, 582.

45 Dulles, *Models of the Church*, 114.

46 Dulles, *Models of the Church*, 115.

47 Martin Tripole, „Segundo’s liberation theology vs an eschatological theology of the Kingdom”, *The Thomist* 45 (1981): 23.

48 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 12.

49 Sobór Watykański II, „Konstytucja dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst łacińsko-polski* (Poznań: Pallottinum, 1968), 48.

50 Jan Paweł II, *Dominum et vivificantem*, 6.

51 Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela*, red. S. Dziwisz, J. Kowalczyk, T. Rakoczy (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1989), 581.

do bezosobowego końca, ile do celu; do zamknięcia i dopełnienia, którego podmiotem jest Zbawiciel świata.

Głoszenie Chrystusa umożliwia rozumienie historii, ale także nadaje sens dziejom przez to, że przepaja je prawdą Ewangelii. Wydarzenia, w których jest obecny Duch Święty, choćby przez słowo misjonarza, nie giną bez znaczenia, ale zyskują wartość eschatyczną. Kościół okazuje solidarność z ludzkością, ofiarując jej moce zbawcze od Chrystusa przez Ducha Świętego. W ten sposób umacnia w historii to, co stanowi w niej zaczątek nowego stworzenia i ma moc przemiany; energię eschatycznej iskry odradzającej świat. Nowe stworzenie jest dziełem Ducha Pana, ale przy współdziałaniu Kościoła, który przekazuje moce zbawcze całej ludzkości⁵².

3.6. Przygotowanie

Działalność misyjna przypada na erę pomiędzy dwoma przyjściami Pana i wypełnia zadanie charakterystyczne dla tego eonu: przygotowanie żniwa⁵³. Obejmuje zaangażowanie na rzecz uleczenia narodów i kultur. W ten sposób prowadzi je do eschatycznej pełni. Pełnia ta bowiem nie będzie czymś, co przypadkowo stanie w poprzek rozwoju ludzkości, ale wydarzeniem wyczekiwany, na które należy się przygotować. „Leczenie narodów i kultur” nie polega na zapewnieniu im doczesnego dobrostanu. To środek, za pomocą którego lud Boży przygotowuje drogi nadchodzącemu królestwu⁵⁴. Zaangażowanie Kościoła nie ma wprawdzie wpływu na Jego nadejście, ale wyraża gotowość i tęsknotę. W głoszeniu Ewangelii „po krańce ziemi” brzmi inspirowane przez Ducha Świętego wołanie: „Przyjdź” (Ap 22,17). Przychodzące królestwo, choć zależne całkowicie od inicjatywy Boga, nie będzie zniszczeniem pracy Kościoła, ale dopełni ją⁵⁵.

Jakie są elementy przygotowania eschatycznej przemiany zawarte w misyjnym zaangażowaniu? Gdy Chrystus rozsyła apostołów, czyli załączek Kościoła, powierza im podstawowy temat głoszonych nauk: bliskość królestwa Bożego (Mt 10,5–7). Proklamacja królestwa wiąże się z uzdrawianiem, oczyszczaniem chorych, wskrzeszaniem umarłych, wypędzaniem złych duchów. Słowo prawdy pociąga za sobą usuwanie zła, które weszło przez grzech i restytucję dobra jako zapowiedź odnowienia wszechrzeczy. Pierwszym z tych dóbr jest prawda; usłyszenie i przyjęcie prawdy prowadzi do zaistnienia porządku dobra.

Dawanie świadectwa Chrystusowi przygotowuje eschatyczne spełnienie⁵⁶. Pan Jezus wiąże ewangelizację narodów z tym przygotowaniem (Mt 28,20). Dlatego już sama w sobie działalność misyjna stanowi znak, że mamy do czynienia z tym właśnie etapem historii zbawienia; między zesłaniem Ducha Świętego a paruzją. Obok sakramentów świętych ewangelizacja stanowi znak sakramentalności Kościoła. Przez powiązanie głoszenia

52 Józef Warzeszak, *Pneumatologia współczesna* (Warszawa: Wydawnictwo UKSW, 2009), 291–292.

53 Sobór Watykański II, „Dekret o działalności misyjnej Kościoła «Ad gentes»”, 9.

54 Sobór Watykański II, „Dekret o działalności misyjnej Kościoła «Ad gentes»”, 1.

55 Dulles, *Models of the Church*, 121.

56 Dulles, *Models of the Church*, 116.

z konkretem wysiłku i zaangażowania – również w sprawy doczesne, a nierzadko także ofiary – wyraża duchowo-fizyczną strukturę Kościoła oraz dwoistość eschatycznego „już i jeszcze nie”. Mówi językiem słów i czynów o tym, co dokonało się w Chrystusie i wyraża pragnienie dopełnienia się Jego dzieła.

Tam, gdzie wspólnota uczniów Chrystusa pod kierunkiem Ducha Świętego przedstawia wszystkim zbawcze orędzie, pojawia się w historii „słowo skuteczne” (Hbr 4,12). Posługując się nim, Duch Święty odnawia oblicze ziemi, przemienia całe stworzenie i kieruje ku eschatycznemu dopełnieniu⁵⁷. Łatwo to sobie wyobrazić, jeśli chodzi o sferę ludzkich sumień, która nie może pozostać obojętna wobec zbawczej nowiny. Jednakże nakaz misyjny: „Idźcie na cały świat” (*εις τον κοσμον* – Mk 16,15) wskazuje, że dzieło ewangelizacji dotyczy całego stworzonego wszechświata, „nieba i ziemi”, czyli całego środowiska odkupionych, które dla nich ma być przemienione. Głoszenie Ewangelii całemu stworzeniu (*παση τη κτισει* – Mk 16,15) nie oznacza zrównania człowieka z resztą wszechświata. Stworzenie nierozumne nie przyjmie słowa i nie uwierzy, ale istnieje dla człowieka i dlatego ewangelizacja przyczynia się także do jego przemiany. Przemianę tę przygotowuje i antycypuje w obecnym eonie aż do eschatycznego dopełnienia (Rz 8,22). Nowe stworzenie (*καινη κτισις*) zaczyna się od człowieka, od akceptacji zasiewu misji wyrażonej przez wiarę i chrzest (Ga 6,15).

4. Wołanie o paruzję

4.1. Między dwoma przyjściami

Między dwoma przyjściami Chrystusa trwa inspirowana przez Ducha Świętego modlitwa o paruzję (Ap 22,17). Eschatologia mówi o „już” dokonanego odkupienia i „jeszcze nie” dopełnienia zbawczego dzieła. Kościół głosi w tym czasie bliskość przyjścia Chrystusa, w tym znaczeniu, że do końca świata i paruzji nie nastąpi już żadne wydarzenie inne od tych, które miały miejsce w misterium paschalnym i zesłaniu Ducha Świętego. Czas Kościoła to epoka kerygmatu, w którego centrum znajduje się tematyka eschatologiczna. Uwydatnia to szczególnie opisany przez Avery’ego Dullesa model Kościoła – herolda⁵⁸.

Sam fakt, że czas działalności misyjnej przypada właśnie na ten eon, umieszcza ją w przestrzeni eschatycznego dążenia. Autorzy protestanccy koncentrują się na samym wydarzeniu głoszenia Ewangelii. Autorzy katoliccy łączą kerygmat z modelem instytucjonalnym; jeśli głoszenie jest skuteczne, owocuje założeniem Kościoła lokalnego⁵⁹.

57 Warzeszak, *Pneumatologia współczesna*, 285.

58 Dulles, *Models of the Church*, 115–116.

59 Dulles, *Models of the Church*, 116–117.

4.2. Wezwanie Chrystusa

Na czas eschatologicznego „jeszcze nie” Kościół, przez misyjną działalność, włącza się w historyczny proces przygotowania na paruzję i ostateczną przemianę stworzenia⁶⁰. Wyraża w ten sposób czynną postawę oczekiwania Chrystusa, którego przyjście jest celem i przedmiotem nadziei⁶¹. Został do tego wezwany przez samego Zbawiciela, który ustanowił ewangelizację w perspektywie wypełnienia na końcu świata, a jej dokonanie uczynił warunkiem nadejścia królestwa Bożego. Nie wiemy, do jakiego stopnia ewangelizacja zdoła nadać sens historii, ale mamy pewność wymagań Chrystusa⁶².

Chrystus ustanawia ewangelizację w perspektywie paruzji i przynagła do niej, bo pragnie nawrócenia wszystkich (Mt 10,23; 2 P 3,8–10). Wypowiada słowa nakazu misyjnego po zmartwychwstaniu, czyli wtedy, gdy mocą swojej ofiary już „nabył narody” (Mt 28,17–20). Realizacja tego polecenia ma sens jako przygotowanie – przez chrzest poprzedzony przyjęciem nauki – do powszechnego powstania z martwych. Ma być prowadzona w mocy Chrystusowego zmartwychwstania do końca czasów. To, czego dokona Król wieków u celu, przy zamknięciu dziejów, wymaga zachowania Jego nauki. Ewangelizacja spina Jego Paschę i dopełnienie zbawczego dzieła. Więcej, trwa do końca, bo jest potrzebna w planie Bożym; trwa, ponieważ Kościół i świat oczekują ostatecznego dopełnienia. Przy paruzji nastąpi synteza dziejów (Mt 28,20), złączenie, zebranie u celu tego, co było dobrem na ziemi. Dlatego toczy się misja Kościoła; aby w każdym narodzie i stuleciu mogło zaistnieć dobro, które ma zostać uświęcone u celu, aby dzieje ludzi i narodów zostały uświęcone dobrem nieprzemijającym.

4.3. Odpowiedź na wezwanie

Duch Święty jest pierwszym i nadrzędnym podmiotem całej misji Kościoła⁶³. To On, zesłany i udzielony w związku z czasami ostatecznymi, kieruje oczekiwaniem wiernych i przynagła ich⁶⁴. Jan Paweł II zwraca uwagę na to, że powszechna misja Kościoła należy do jego istoty i jest darem Ducha Świętego⁶⁵.

Pierwsze publiczne przemówienie św. Piotra ma miejsce w dniu zesłania Ducha Świętego (Dz 2,17) i od razu dociera do przedstawicieli licznych narodów. Paraklet inspiruje początek misji Kościoła jako pierwszą powszechną ewangelizację. Sam Piotr interpretuje to wydarzenie jako znak „ostatnich dni” (*τα εσχάτα ημερα*) i wiąże je z apokaliptyczną wizją Joela (Dz 2,19; Jl 3,1–5). Daje w ten sposób wyraz, że uznaje głoszenie Chrystusa

60 Warzeszak, *Pneumatologia współczesna*, 294.

61 Janusz Królikowski, red. *Od wiary do teologii. Dokumenty Międzynarodowej Komisji Teologicznej 1969–1996* (Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów „SCJ”, 2000), 307.

62 Jan Paweł II, „Rozwój historyczny i perspektywa eschatologiczna misji. Audiencja generalna 26.04.1995”, *L'Osservatore Romano* wyd. polskie XVI/175, 7 (1995): 52.

63 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 21, 30.

64 *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 686.

65 Jan Paweł II, „Powszechna misja Kościoła. Audiencja generalna 5.04.1995”, *L'Osservatore Romano* wyd. polskie XVI/175, 7 (1995): 49.

wszystkim narodom za preludium „dnia Pańskiego”, w którym dopełni się zbawienie. Swoje własne wystąpienie wobec przedstawicieli różnych ludów widzi jako natchnioną przez Ducha Świętego inaugurację ery eschatycznej, czyli ostatniego etapu dziejów ludzkości, a zarazem historii zbawienia (Dz 2,20). Ewangelizacja to niezbędny, zaplanowany przez Boga etap tej historii, a dopełnieniem jej będzie „dzień Pański”. Kościół, który „przemawia w Duchu” (1 Tm 1,5), przygotowuje na spotkanie z Panem i budzi nadzieję eschatologiczną⁶⁶.

4.4. Zobowiązanie i nadzieja

Duch Święty przekazuje Kościołowi misję przenikniętą tajemnicą miłości Ojca, który chce ocalenia ludzi przez odkupieńcze dzieło Syna⁶⁷. Jan Paweł II wskazuje na trynitarny punkt wyjścia jako zasadę działalności misyjnej⁶⁸. Niestrudzony wysiłek ewangelizacyjny na drodze do celu, jakim jest życie wieczne w Bogu, to wynik czerpania ze źródła trynitarnej miłości, a więc oznaka żywotności Kościoła⁶⁹. Intensywność głoszenia Tego, który ma przyjść jest proporcjonalna do szczerości oczekiwania i związanej z nim nadziei. Apostoł narodów mobilizuje Tymoteusza, aby ze względu na paruzję nie rezygnował ze swojej misji, niezależnie od prześladowań (2 Tm 4,1–2). Obietnica paruzji przynagła i zobowiązuje do głoszenia Ewangelii.

Jan Paweł II łączy maryjny aspekt misyjnego apostołstwa z jego eschatycznym ukierunkowaniem. Matka Najświętsza stanowi również w tym zakresie wzór dla Kościoła, który pielgrzymuje Jej śladami do końca wieków⁷⁰. Misyjne zaangażowanie wpisane w perspektywę ostatecznego dopełnienia znajduje najlepszy przykład i pomoc w Maryi. W Niej dostrzegamy najdoskonalszą realizację cnót teologicznych, a wśród nich tej charakterystycznej dla wyglądających paruzji: nadziei. Nadzieja bowiem odpowiada dążeniu do szczęścia i umacnia wiernych w działaniach prowadzących do królestwa wiecznego⁷¹. Ta właśnie eschatologiczna perspektywa stanowi dla podejmujących ewangelizację podstawę nadziei, że ich wysiłki nie pójdą na marne⁷².

5. Wytrwałość w misji

Autor Apokalipsy wymienia szczególną cnotę – wytrwałość świętych (Ap 13,10), jaką okazują wobec prześladowań właściwych czasom ostatecznym. Wytrwałość świadczy o tym, że „nie umiłowali dusz swych – aż do śmierci” (Ap 12,11), a więc dali świa-

⁶⁶ Warzeszak, *Pneumatologia współczesna*, 282–283.

⁶⁷ Jan Paweł II, „Powszechna misja Kościoła. Audiencja generalna 5.04.1995”, 50.

⁶⁸ Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 1.

⁶⁹ Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 2.

⁷⁰ Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 92.

⁷¹ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1818.

⁷² Jan Paweł II, „Rozwój historyczny i perspektywa eschatologiczna misji”, 53.

dectwo nadziei życia wiecznego. Taka wytrwałość jest nieobca podejmującym dzieło ewangelizacji.

Już samo wychodzenie z dotychczasowego, bezpiecznego środowiska wiąże się z ofiarą. Misja wymaga poświęceń; zadania śmierci starym sprawom w służbie nowego życia⁷³. Do złożenia takiej ofiary uzdalnia świadomość dążenia do wiecznego zbawienia i stawianie go na pierwszym miejscu. Wytrwałość w głoszeniu Ewangelii to wyraz wierności Jezusowi i czuwania uczniów gotowych na Jego przyście (Mt 24,14.42–44). To także poczucie odpowiedzialności za zaspokajanie „głodu narodów” (Mt 24,48; Mt 25,14–46). Perspektywa celu ostatecznego pozwala wypełniającym to zadanie nie cofać się mimo przeszkód i konieczności stawiania wobec „przenikającej dzieje tajemnicy krzyża”⁷⁴. Wierność podjętej misji służy nie tylko jej odbiorcom; chodzi też o zbawienie samych chrześcijan, zobowiązanych do składania świadectwa⁷⁵.

Głoszenie Chrystusa wywołuje niekiedy sprzeciw tak silny, że okazanie wytrwałości wymaga męczeństwa. Złożenie daru z życia to najwyższa próba wiary⁷⁶. W perspektywie eschatycznej stanowi wołanie o restytucję dobra, o ostateczną interwencję Bożej sprawiedliwości (Ap 6,10).

Pan Jezus uprzedzał Apostołów, że ich misja spotka się ze sprzeciwem i prześladowaniami. Dzięki temu będą mogli okazać wytrwałość, ufni, że ich ofiarna służba narodom jest celowa i ma sens, który w pełni odsłoni się w obliczu końca (Mt 24,13–14).

Świadectwo męczenników ewangelizacji ma znaczenie słowa, jest elementem głoszenia wiary (Ap 12,11). Ich bezinteresowny dar z siebie mówi, że misja jest ważniejsza niż doczesny dobrostan, bo prowadzi do eschatycznego zwycięstwa. Jest zatem wyznaniem wiary w życie wieczne. „Słowo” męczeństwa wywołuje radość świętych, dlatego że ogranicza możliwości szatana (Ap 12,12). Służy w ten sposób eschatycznemu zwycięstwu Kościoła.

6. Imperatyw jedności

6.1. Jedność u celu

Apokalipsa przedstawia obrazy przyszłej, eschatycznej jedności. Wielki tłum (Ap 9,7), miasto (Ap 21,2), to społeczność świętych ze wszystkich narodów. Metafory te mówią, że odkupieni będą zgromadzeni jako jeden lud Boży, aby wspólnie cieszyć się radością nieba⁷⁷. Zebranie ich razem wyraża nie tylko wspólny los, ale i głęboką więź wewnętrzną. Wybrani zostaną zjednoczeni w Mieście Świętym, które oświeci chwała

73 Sobór Watykański II, „Dekret o działalności misyjnej Kościoła «Ad gentes»”, 8.

74 Jan Paweł II, „Rozwój historyczny i perspektywa eschatologiczna misji”, 52.

75 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 11.

76 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 15.

77 *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 865.

Boga⁷⁸, mówi tekst soborowy. Eschatyczne wypełnienie zostało zaplanowane przez Boga jako ostateczne urzeczywistnienie jedności rodzaju ludzkiego⁷⁹. Boży zamiar obejmuje zjednoczenie wszystkiego w Chrystusie (Ef 1,10)⁸⁰. Na drodze prowadzącej do jedności w eschatycznej pełni została umieszczona powszechna misja Kościoła. Jej cel został wyznaczony w wieczności, a jest nim uczynienie ludzi uczestnikami komunii trynitarniej⁸¹. Udział w życiu Boga, będącego Komunią Osób, jest wspólnotowy, eklezjalny⁸². Jest właściwością eschatycznego Kościoła. Nie jest to jeden z wielu celów, ale ten właściwy, podstawowy. Owszem, komunია ta zostaje zapoczątkowana na tym świecie, ale po to, by trwać w wieczności.

Naturą królestwa Bożego jest komunია ludzi pomiędzy sobą i z Bogiem, pisze Jan Paweł II⁸³. Misje prowadzą do osiągnięcia tej jedności. Na końcu czasów, przy zmarłych wstaniu urzeczywistni się ostatecznie wspólnota odkupionych⁸⁴. Docelowa jedność jest *par excellence* eschatyczna. Pomimo wysiłków misyjnych i ekumenicznych nigdy nie może zostać doskonale zrealizowana w dziejach, choćby dlatego, że obejmuje więcej niż jedno pokolenie, a właściwe obecnemu eonowi świętych obcowanie to na razie antycypacja komunii eschatonu.

Powszechność, czyli katolickość misji ewangelizacyjnej należy do istoty Kościoła, ponieważ niesie zapowiedź, zaczątek celu i prowadzi do niego; do przyszłego królestwa, które obejmie wszystkie narody, jak ukazany w objawieniu „wielki tłum”⁸⁵. Ów apokaliptyczny „tłum” to wspólnota zbawionych zebrana w eschatyczny Kościół – lud mesjaniczny⁸⁶. Powszechność, sformułowana w nakazie misyjnym Chrystusa, wyrasta z tajemnicy Jego wcielenia jako wydarzenia niosącego zbawienie i obietnicę życia wiecznego całej ludzkości⁸⁷.

6.2. Jedność preeschatyczna

Gdy osoby i narody wchodzą w orbitę Bożego życia i świętych obcowania, ma to walor preeschatycznej, zwiastującej tę ostateczną, nowość oraz jedności. Sobór Watykański II mówi o „pewnym podobieństwie między jednością Osób Boskich a jednością synów ludzkich zespolonych w prawdzie i miłości”⁸⁸. To podobieństwo, a nie tożsamość. Róż-

78 Sobór Watykański II, „Deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich «Nostra aetate»”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst łacińsko-polski* (Poznań: Pallottinum, 1968), 1.

79 *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1045.

80 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 6.

81 *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 850.

82 Joseph Plevnik, „The destination of the Apostle and of the Faithful: second Corinthians 4,13b–14 and 1 Thes 4,14”, *The Catholic Biblical Quarterly* 2 (2000): 93.

83 Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 15.

84 Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela*, 595.

85 Jan Paweł II, *Wierzę w Kościół*, 566–567.

86 Jan Paweł II, *Wierzę w Kościół*, 72.

87 Kongregacja Nauki Wiary, Deklaracja *Dominus Iesus*, 1.

88 Sobór Watykański II, „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym «Gaudium et spes»”, 24.

nica wynika z różnicy natur Osób Boskich i ludzkich. Podobieństwo natomiast bierze się stąd, że eklezjalne, wewnętrzne zespolenie tworzy Duch Święty, który jest Jednością Trójcy. Komunia ta, dzieło Parakleta, może zaistnieć tylko dzięki Niemu. Nie wynika z układów czy zobowiązań, jakie ludzie mogliby sami między sobą ustalić. Powstaje dzięki Duchowi Świętemu jako Jego dzieło, które w wieczności osiągnie swoją pełnię. To rozłożone w czasie jednoczenie rodzaju ludzkiego dopełnia plan Stwórcy, zgodnie z którym ludzie stworzeni na obraz Boży będą w chwale nieba jednogłośnie mówić *Ojciec nasz*⁸⁹.

Chociaż realizacja tego planu przekracza możliwości człowieka, Kościół otrzymał misję wspomagania, jak mówi Jan Paweł II, Bożego dzieła jednoczenia⁹⁰. Dlatego pod kierunkiem Ducha Świętego zabiega o zbawienie ludzkości i w ten sposób pracuje na rzecz jedności wszystkich na drodze ostatecznych przeznaczeń⁹¹.

Mamy zatem do czynienia z imperatywem jedności i jednoczenia zawartym w działalności misyjnej i motywującym ją. Po raz pierwszy zaznaczyło się to obrazowo w dniu zesłania Ducha Świętego⁹². Od tamtej pory Duch Święty przynagla Kościół do zabiegania o tę jedność i głoszenia jej. Soborowy dekret zaznacza, że Bóg mógłby zrealizować swoje dzieło „wiadomymi sobie tylko drogami”⁹³. Czyni to jednak drogą Kościoła i dlatego zobowiązuje go do głoszenia Ewangelii. Przygotowuje w ten sposób lud przyszłego wieku, który już dzieli się dobrami duchowymi. Ustanawia już teraz, przez Ducha działającego w sercach i sumieniach, antycypację dzielenia się dobrem wieczności. Boży zamysł zbawienia wszystkich stanowi cel i rację ewangelizacyjnego trudu Kościoła⁹⁴.

6.3. Za głosem Pasterza

Podejmujący działalność misyjną sprawiają, że w konkretnym czasie i miejscu rozbrzmiewa głos Chrystusa, a jednocześnie dają dowód tego, że podążają za Jego wezwaniem. Królestwo przyszłego wieku przybliża się w tym sensie, że już realnie istnieje wspólnota w Chrystusie⁹⁵. Możemy w tym kontekście mówić o jedności naśladowania Chrystusa, ale także o jedności w dążeniu i nadziei. Powołanie do pójścia za Chrystusem ma w sobie wpisane to dążenie ku jedności, a zatem orientację misyjną⁹⁶. Zakotwiczenie w Nim i pójście za Jego głosem jako jedyne Pasterza tworzy fundament zamierzonej przez Boga jedności.

89 Sobór Watykański II, „Dekret o działalności misyjnej Kościoła «Ad gentes»”, 7.

90 Jan Paweł II, „Homilia z dn. 25.01.1997”, *L'Osservatore Romano* wyd. polskie 191, 3 (1997): 18.

91 Warzeszak, *Pneumatologia współczesna*, 286.

92 Sobór Watykański II, „Dekret o działalności misyjnej Kościoła «Ad gentes»”, 4.

93 Sobór Watykański II, „Dekret o działalności misyjnej Kościoła «Ad gentes»”, 7.

94 Jan Paweł II, *Wierzę w Kościół*, 71.

95 John McDermott, „Królestwo Boże w Nowym Testamencie”, *Communio* 32, 2 (1986): 31.

96 Jan Paweł II, „Życie konsekrowane w służbie Kościoła. Audiencja generalna 11.01.1995”, *L'Osservatore Romano* wyd. polskie XVI/ 171, 3 (1995): 56.

Benedykt XVI w encyklice *Spe salvi* poddaje krytyce indywidualizowanie nadziei. Przypomina, że zbawienie powinno być rozumiane jako rzeczywistość wspólnotowa; odkupienie przywraca rozerwaną przez grzech jedność rodzaju ludzkiego. Dlatego chrześcijanie mają wobec świata zobowiązanie uszlachetniania dusz i misję głoszenia słowa, dzięki której ludzkość ma wzrastać w nadziei⁹⁷. Papież Ratzinger przypomina, że nie możemy zatrzymywać dla siebie słów życia wiecznego⁹⁸. To, że Ewangelia dotyczy tego życia właśnie, wyzwala moc działalności misyjnej – imperatyw nadziei.

Zakończenie

W artykule z 2015 roku ks. Edward Sienkiewicz delikatnie wskazał na eschatologiczny kontekst ewangelizacji. Jej zasadniczym kryterium pozostaje niezmiennie Chrystus głoszący pełne panowanie Boga. To w Nim ostatecznie spełnia się los i przeznaczenie każdego człowieka⁹⁹. Jest to niewątpliwa zachęta do podjęcia tego tematu w numerze poświęconym zmarłemu Księdzu Profesorowi.

Teologia misyjnego posłania Kościoła może być rozpatrywana wieloaspektowo, jednakże głoszenie życia wiecznego w Chrystusie i dążenie do niego to istota i cel misji, decydujące o jej tożsamości. Działalność misyjna jest eschatyczna, ponieważ została ustanowiona ze względu na plan zbawienia, a więc dla wieczności, a w swojej strukturze i inspirowanym przez Ducha Świętego dynamizmie stanowi znak eschatycznego „już i jeszcze nie” obecnej epoki. Ewangelizacja to znak przyszłego życia, ale zjawisko doczesne, właściwe tej ziemi, na której mieszkają ci, którym jeszcze nikt nie głosił Chrystusa.

Działalność misyjna trwa do końca dziejów. Jest specyficzna dla naszego eonu, czyli czasów ostatecznych po zesłaniu Ducha Świętego, a przed paruzją. Jest eschatyczna jako znak, zapowiedź, dążenie i aktywne oczekiwanie. Zdezaktualizuje się wraz z przyjściem Pana. W wieczności zastąpi ją eschatyczne świętych obcowanie – dzielenie się prawdą i dobrem we wspólnocie zbawionych.

Bibliografia

Benedykt XVI. Adhortacja *Verbum Domini*. Rzym, 2010.

Benedykt XVI. Encyklika *Spe salvi*. Rzym, 2007.

Dulles, Avery. *Models of the Church*. New York: Image Books. Doubleday, 1987.

Jan Paweł II. Encyklika *Dominum et vivificantem*. Rzym, 1986.

Jan Paweł II. Encyklika *Redemptoris missio*. Rzym, 1990.

97 Benedykt XVI, Encyklika *Spe salvi* (Rzym, 2007), 1–14.

98 Benedykt XVI, Adhortacja *Verbum Domini* (Rzym, 2010), 91.

99 Edward Sienkiewicz, „Człowiek ponowoczesny jako podstawowy problem nowej ewangelizacji”, *Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie* 22 (2015): 158.

- Jan Paweł II. „Homilia z dn. 25.01.1997”. *L'Osservatore Romano* wyd. polskie 191, 3 (1997): 18–19.
- Jan Paweł II. „Homilia z dn. 12. grudnia 1997 r. na zakończenie Synodu Biskupów poświęconego Ameryce”. *L'Osservatore Romano* wyd. polskie 2 (1998): 45–46.
- Jan Paweł II. „Powszechna misja Kościoła. Audiencja generalna 5.04.1995”. *L'Osservatore Romano* wyd. polskie XVI/175, 7 (1995): 49–50.
- Jan Paweł II. „Rozwój historyczny i perspektywa eschatologiczna misji. Audiencja generalna 26.04.1995”, *L'Osservatore Romano* wyd. polskie XVI/175, 7 (1995): 52–53.
- Jan Paweł II. *Wierzę w Ducha Świętego Pana i Ożywiciela*, red. S. Dziwisz, H. Nowacki, T. Rakoczy. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1992.
- Jan Paweł II. *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela*, red. S. Dziwisz, J. Kowalczyk, T. Rakoczy. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1989.
- Jan Paweł II. *Wierzę w Kościół. Jeden, święty, powszechny i apostołski*. Zbiór katechez pod redakcją S. Dziwisza. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1996.
- Jan Paweł II. „Życie konsekrowane w służbie Kościoła. Audiencja generalna 11.01.1995”. *L'Osservatore Romano* wyd. polskie XVI/ 171, 3 (1995): 56–57.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*. Poznań: Pallottinum, 1994.
- Kongregacja Nauki Wiary. Deklaracja *Dominus Iesus*. Rzym, 2000.
- Kretschmar, Georg. „La tension eschatologique dans la vie actuelle des Églises”. *Concilium* 166 (1981): 65–73.
- Królikowski, Janusz, red. *Od wiary do teologii. Dokumenty Międzynarodowej Komisji Teologicznej 1969–1996*. Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów „SCJ”, 2000.
- McDermott, John. „Królestwo Boże w Nowym Testamencie”. *Communio* 32, 2 (1986): 17–34.
- Plevnik, Joseph. „The destination of the Apostle and of the Faithful: Second Corinthians 4,13b–14 and 1 Thes 4,14”. *The Catholic Biblical Quarterly* 2 (2000): 83–95.
- Ratzinger, Joseph. „Śmierć i koniec czasów”. W: *Opera omnia*. T. X: *Zmartwychwstanie i życie wieczne*. Przeł. J. Kobienia, 314–327, Lublin: Wydawnictwo KUL, 2014.
- Schelkle, Karl Hermann. „Neutestamentliche Eschatologie”. W: *Mysterium Salutis*. Band V. *Zwischenzeit und Vollendung der Heilsgeschichte*, red. J. Feiner, M. Löhrer, 723–778. Zürich, Einsiedeln, Köln: Benziger Verlag, 1976.
- Sesboüé, Bernard. „La résurrection du Christ et le mystère chrétien du corps”. *Les Quatres Fleuves* 15–16 (1983): 181–203.
- Sienkiewicz, Edward. „Człowiek ponowoczesny jako podstawowy problem nowej ewangelizacji”. *Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie* 22 (2015): 145–163.
- Sobór Watykański II. „Deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich «Nostra aetate»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, 507–523. Poznań: Pallottinum, 1968.
- Sobór Watykański II. „Dekret o działalności misyjnej Kościoła «Ad gentes»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, 670–739. Poznań: Pallottinum, 1968.

Sobór Watykański II. „Konstytucja dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekry, deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, 127–265. Poznań: Pallottinum, 1968.

Sobór Watykański II. „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym «Gaudium et spes»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekry, deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, 811–987. Poznań: Pallottinum, 1968.

Sobór Watykański II. „Konstytucja o liturgii świętej «Sacrosanctum Concilium»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekry, deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, 40–99. Poznań: Pallottinum, 1968.

Tripole, Martin. „Segundo’s liberation theology vs an eschatological theology of the Kingdom”. *The Thomist* 45 (1981): 1–25.

Warzeszak, Józef. *Pneumatologia współczesna*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW, 2009.